

Ігнатенко Ірина Володимирівна
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, доц. кафедри земельного
та аграрного права, канд. юрид. наук, доц., м.Харків

Федчишин Дмитро Володимирович
Запорізький національний університет, доц. кафедри
цивільного права, докт., юрид., наук, доц., м.Запоріжжя

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОВОЇ ТРАЕКТОРІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СТРАТЕГІЇ (ДОСВІД ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ)

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії є нетто-імпортером харчових продуктів. Це робить країну залежною від міжнародної торгівлі та глобальних ланцюжків поставок для забезпечення своєї продовольчої безпеки. Близько 40-50% продуктів харчування, що споживаються у Великій Британії, надходять із-за кордону. Ця залежність від глобальних постачальників робить Сполучене Королівство вразливим до різних ризиків, пов'язаних із міжнародною торгівлею, таких як зміни в цінах на світових ринках, геополітичні конфлікти, збої в логістиці, а також вплив кліматичних змін на виробництво продуктів харчування в різних частинах світу.

Наприклад, після Brexit, британська продовольча система зіткнулася з додатковими викликами через нові митні та регуляторні бар'єри, що ускладнили імпорт продовольства, особливо з Європейського Союзу, який залишається одним із найбільших постачальників продуктів харчування до Великої Британії. Задля підвищення стійкості продовольчої системи, уряд працює над стратегіями диверсифікації джерел імпорту, підтримки вітчизняного сільськогосподарського виробництва та вдосконалення механізмів реагування на можливі збої в ланцюгах постачання.

У майбутньому уряд Великої Британії ставить перед собою стратегічні цілі щодо створення ефективної, економічно стійкої продовольчої системи, яка забезпечить доступ до безпечного, здорового та доступного харчування для всіх громадян. Основний акцент робиться на підтримці сталого виробництва продовольства, яке не лише задовольняє поточні потреби, але й сприяє відновленню та збереженню природного середовища для майбутніх поколінь.

Сьогодні торгова стратегія Великої Британії для торгівлі агропродовольчою продукцією починає розвиватися за трьома ключовими траекторіями: географічною, внутрішньою та управлінською.

Після Brexit Велика Британія уклала понад сімдесят торговельних угод, підписала три нові, які очікують на ратифікацію, з Австралією, Новою Зеландією та країнами Східної та Південної Африки, а також перебуває в процесі переговорів щодо ще семи, включаючи приєднання Великої Британії до

СРТПР (Всеосяжна та прогресивна угода про Транстихоокеанське партнерство / Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership).

Ця нова географічна траєкторія має дві форми: по-перше, зосередження на країнах, що не входять до ЄС, з якими Сполучене Королівство зараз бажає стратегічно вирівняти себе, починаючи з так званого «індо-тихоокеанського нахилу»; і, по-друге, те, як Сполучене Королівство відходить від історичних припущень про те, що торгова угода повинна бути прив'язана до територіального кордону кожного торгового партнера, і до більш інноваційних способів мислення про географію в торгових угодах.

Іншим аспектом географічної траєкторії нової торговельної стратегії Великої Британії є її інноваційний підхід до територіальності в нових торгових угодах після Brexit поза традиційним юридичним трактуванням ФТА у правилах WTO.

Сполучене Королівство також впроваджує інноваційний підхід до визначення сфер, де держава має право укладати торгові угоди. Вихід із Європейського Союзу дозволив Великій Британії самостійно формувати свою торгову політику і укладати угоди на глобальному рівні, зокрема з країнами, з якими раніше угоди регулювалися через ЄС.

Наприклад, у 2022 році Велика Британія уклала меморандуми про взаєморозуміння (MOU) з трьома окремими штатами США, а саме Індіаною, Північною Кароліною та Південною Кароліною. Як відомо, у США угоди про вільну торгівлю обговорюються та укладаються виключно на федеральному рівні. Це означає, що окремі штати США не мають повноважень укладати власні угоди про вільну торгівлю з іншими країнами або регіонами.

Тому меморандуми Великої Британії не мають юридичної сили, але вони вказують на чіткі наміри щодо посилення співпраці між окремою державою та Великої Британією у сферах наприклад, сільське господарство та агробіологія (Індіана) та пом'якшення наслідків зміни клімату, особливо усунення викидів GHG (Північна Кароліна).

Ці заяви свідчать про те, що Велика Британія розглядає ці Меморандуми про взаєморозуміння як механізм просування торгових домовленостей із США, тоді як повна вільна торгівля залишається політично нездійсненою.

До речі чинна адміністрація США наразі віддає перевагу укладанню меморандумів про взаєморозуміння, або «міні-торговельних угод», а не повних угод про вільну торгівлю, оскільки це дозволяє країні швидко просувати американські комерційні цілі, а не обговорювати численні взаємопов'язані питання, які зазвичай зустрічаються в угодах про вільну торгівлю.

Нові угоди про вільну торгівлю, укладені Великою Британією з Австралією та Новою Зеландією, відображають суттєву зміну торговельної стратегії після Brexit у порівнянні з попереднім підходом ЄС. Раніше ЄС створював сприятливі умови для свого агробізнесу, але водночас захищав свої внутрішні ринки від коливань глобальних цін за допомогою високих імпорتنих тарифів і жорстких

митних перевірок. Ці заходи охоплювали як безпеку харчових продуктів, так і добробут тварин, що обмежувало доступ іноземної продукції на ринок ЄС.

Натомість угоди Великої Британії після виходу з ЄС демонструють більш відкритий підхід до міжнародної торгівлі. Вони надають британським агробізнесам нові можливості для експорту своєї продукції на глобальні ринки, зокрема в Австралію та Нову Зеландію. Водночас британський ринок стає значно доступнішим для імпорту агропродовольчої продукції з цих країн.

Важливо, що імпорتنі товари повинні відповідати існуючим стандартам щодо якості харчових продуктів, безпеки та добробуту тварин, що дає можливість відкрити ринок без шкоди для споживачів і громадських інтересів.

Ця зміна підходу свідчить про прагнення Великої Британії активно інтегруватися в глобальні торговельні системи та створювати більш відкриті ринкові умови після виходу з ЄС, надаючи більший простір для конкуренції та розвитку міжнародного агробізнесу.

Швидкість переходу Великої Британії від протекціонізму до більш відкритого ринку є вражаючою. Зокрема, відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Великою Британією та Австралією, майже всі тарифи на імпорт австралійських агропродовольчих товарів поступово знижуватимуться до нуля протягом десяти років з моменту набрання угодою чинності. Це означає, що до десятого року після набрання угодою чинності британський ринок стане повністю відкритим для австралійської сільськогосподарської продукції. Такий стрімкий перехід свідчить про значні зміни у торговій політиці Великої Британії після Brexit, де раніше діяли жорсткіші захисні механізми.

Як бачимо, нова траєкторія управління також починає з'являтися для торгівлі сільськогосподарською продукцією. Як зазначалося вище, обговорюються та впроваджуються нові правові структури в угодах про вільну торгівлю та внутрішньому законодавстві, щоб відкрити британські агропродовольчі ринки, потенційно змінити спосіб розгляду ризиків у існуючих британських стандартах безпечності харчових продуктів і забезпечити нові форми виплат підтримки ферм.

Проте існують інші аспекти цієї нової траєкторії управління, які мають ширше конституційне значення та передбачають фундаментальну передачу повноважень від парламенту Великої Британії до виконавчої влади.

Траєкторія управління в торговельній політиці Великої Британії демонструє, що уряд активно використовує незалежність від бюрократичних структур ЄС для розробки нових правових форм співпраці. Однією з таких інновацій є укладення Меморандумів про взаєморозуміння (MOU) між державами, які є більш гнучкими порівняно з традиційними угодами про вільну торгівлю. Ці документи дозволяють країнам налагоджувати співпрацю в специфічних сферах, не вимагаючи складних і тривалих переговорів, характерних для стандартних торговельних угод.

Україна також могла б скористатися цією практикою, укладаючи подібні меморандуми з іншими країнами. Це допомогло б спростити та прискорити

процес міжнародного співробітництва в різних секторах, включаючи агропродовольчу торгівлю, промисловість та інші галузі. Такий підхід міг би створити нові можливості для української економіки, дозволяючи швидко реагувати на глобальні виклики та адаптувати торговельні стратегії відповідно до поточних умов.

Крім того, нові угоди про вільну торгівлю Великої Британії, зокрема з Австралією та Новою Зеландією, демонструють відкритість британського ринку для імпорту агропродовольчої продукції. Це створює можливості для інших країн, які можуть постачати свою продукцію на британський ринок на вигідних умовах. Такий напрямок міг би бути перспективним для України щодо нарощування експорту своєї агропродовольчої продукції до Великої Британії.

Враховуючи високий рівень аграрного потенціалу України, зокрема в таких секторах, як зернові, олійні культури, м'ясо та молочна продукція, країна могла б значно збільшити свою присутність на британському ринку.

Відкритість британського ринку для українських товарів могла б сприяти зростанню українського агроекспорту, що допомогло б економіці України, особливо у складний період відновлення після війни. Забезпечивши відповідність продукції вимогам щодо якості, безпеки та добробуту тварин, Україна має реальний шанс укріпити свої позиції як надійного постачальника на глобальних ринках, включно з Великою Британією.

Заєць Олена Іванівна
*Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут
права, доц. кафедри земельного та аграрного
права, канд. юрид. наук, доц., м.Київ*

РОЛЬ ОСОБИСТОГО СЕЛЯНСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В ГАРАНТУВАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

За даними Київської школи економіки (на 2021 рік), малі фермери та сільгоспвиробники виробляють понад 50% валового випуску всієї сільськогосподарської продукції, включно із 9% продукції фермерських господарств (зареєстрованих сільгоспвиробників) та із 41,5% продукції фізичних осіб – домогосподарств (так званих одноосібників). Іншу половину продукції виробляють корпоративні господарства, включаючи агрохолдинги. Домогосподарства домінують у тваринництві, виробляючи, наприклад, 78% молока, 74% яловичини та телятини, 35% свинини, 17% курятини. Домогосподарства також домінують у виробництві картоплі – 99%, овочів – 89%, біля 20% соняшникового насіння, 25% зернових [1, с. 4].